

Janusz Smołucha

ORCID: 0000-0003-2633-7093
Uniwersytet Ignatianum w Krakowie

Andrzej Wadas

ORCID: 0000-0002-9239-7521
Uniwersytet Ignatianum w Krakowie

Wstęp

Pierwsze siedem artykułów w obecnym tomie „Rocznika Filozoficznego Ignatianum” zostało poświęconych misjom jezuickim w Chinach na podstawie rękopiśmiennego dzieła polskiego jezuita Tomasza Dunina Szpota (1644–1713) zatytułowanego *Historiae Sinarum Imperii*, znajdującego się w Rzymie w Archivum Romanum Societatis Iesu (ARSI Jap. Sin. 102, ARSI Jap. Sin. 103). Szpot zawarł w tym dziele, które ma rocznikarski charakter, opis doświadczeń jezuitów w Państwie Środka od zapoczątkowania misji przez św. Franciszka Ksawerego w połowie XVI wieku, aż po pierwszą dekadę XVIII wieku.

Całość otwiera tekst Andrzeja Wadasa poświęcony kryzysowi misji jezuickich w Makau w 1606 roku, który został wywołany przez zachodnich misjonarzy. Problem ukazany został w perspektywie lokalnej oraz globalnej. Bazowano przy tym na przyjętej przez Szpota rocznej periodyzacji, która łączy chronologię zachodnią opartą na kalendarzu gregoriańskim z chińskim systemem datowania powiązany z Mandatem Nieba. W następnym artykule Łukasz Burkiewicz ukazuje – biorąc pod uwagę wcześniejsze źródła historyczne oraz rozproszone w dziele Szpota informacje pochodzące od misjonarzy jezuickich – polityczne, gospodarcze i kulturowe znaczenie Wielkiego Kanału dla cywilizacji chińskiej. Przez wielu badaczy uznawany za większy cud techniki niż Mur Chiński,

kanal ten pełnił nie tylko funkcję głównej arterii transportowej łączącej nieurodzajną północ z żyznym południem, ale stanowił też spoiwo społeczne dla różnych grup etnicznych i narodowych cesarstwa. W kolejnym tekście Janusz Smołucha przeanalizował okoliczności pogrzebu włoskiego jezuita Mattea Ricciego, zmarłego w Pekinie w 1610 r. Autor podkreśla złożoność kulturową tego wydarzenia, na które nałożyły się dwie ceremonie – katolicka i konfucjańska – sam zaś pogrzeb stał się symbolem harmonii między tradycjami Wschodu i Zachodu. Hanna Wadas poświęciła swój artykuł steli nestoriańskiej z Xi'an, wzniesionej w 781, a odkrytej w 1625 roku. Znaleźisko przyciągnęło bardzo szybko uwagę pracujących w Chinach misjonarzy jezuitów, którzy zarówno badali tablicę na miejscu, jak i opisali jej treść w raportach do Rzymu. Odkrycie to było nie tylko istotnym świadectwem historycznym, ale też stało się ważnym narzędziem ewangelizacyjnym, gdyż stela dobrze wpisowała się w tradycyjne wartości kultury chińskiej, do których należały wierność tradycji oraz troska o pamięć historyczną. W następnym tekście Paweł Nowakowski przedstawił sylwetkę Wu Sangui (1612–1678), dowódcy wojskowego i samozwańczego cesarza, który odegrał ważną rolę podczas dwóch przełomowych okresów w dziejach Chin – upadku dynastii Ming (1644) oraz tzw. Rebelii Trzech Lenników (1673–1681) przeciwko nowej dynastii Qing. Według autora Szpot nie popada w opis tego wybitnego „warlorda” w skrajności, umiejętnie rozważa motywy jego działania oraz obiektywnie przedstawia uwarunkowania historyczne, w których przyszło mu działać. Gościwit Malinowski w swoim tekście dokonał analizy krótkiej relacji Tomasza Szpota Dunina o pobycie w Rzymie rosyjskiego dyplomaty Borysa Szeremietiewa. Część chińską zamyka artykuł Tomasz Graffa i Bartłomieja Wołyńca poświęcony roli kolegiów jezuitów w propagowaniu wśród mieszkańców Rzeczypospolitej wiedzy na temat działalności misyjnej Towarzystwa Jezusowego na Dalekim Wschodzie. Wykorzystywano w tym celu polskie przekłady dzieł autorów jezuitów, którzy opisywali Indie, Japonię, Chiny. Wśród metod propagowania wiedzy niezwykle ważne miejsce zajmowały widowiska teatralne, w których pojawiały się wątki orientalne. Edukacja jezuitów na temat Dalekiego Wschodu przyczyniła się w czasach oświecenia do powstania mody na tzw. chińszczyznę.

Druga część tomu, na którą składa się również sześć tekstów, poświęcona jest w głównej mierze zagadnieniom estetycznym i stanowi kontynuację poprzedniego numeru. Otwierają ją jednak dwa artykuły poświęcone zagadnieniom filozoficzno-społecznym. W pierwszym tekście Marek Sokołowski analizuje medialny wizerunek kardynała Stefana Wyszyńskiego wykreowany w trzech filmach fabularnych na potrzeby kultury

popularnej. Autor podjął się oceny, czy przywołane produkcje są hagiografiami, biografiami czy też konfesyjnym kinem religijnym. W drugim artykule Halina Šimo analizuje poglądy Friedricha von Hayeka na temat moralności. Autorka uważa, że myśl aksjologiczna tego austriackiego uczonego jest niedoceniana przez badaczy jego dorobku naukowego. Tymczasem ten znany przedstawiciel liberalnej szkoły ekonomicznej upatrywał właśnie w moralności oparcie dla swych wolnościowych koncepcji. W kolejnym artykule, poświęconym już zagadnieniom estetycznym, Anna Telatycka podejmuje próbę interpretacji złożonej symboliki rozety kościelnej w porównaniu do form przestrzennych tworzonych z piasku przez fale dźwiękowe o różnej częstotliwości. Ukazuje ona ten znany symbol religijny w powiązaniu ze zjawiskami akustycznymi, które towarzyszą człowiekowi w sposób powszechny. Z tego też względu – stwierdza autorka – rozeta ma uniwersalne znaczenie i jest podobnie postrzegana przez ludzkość bez względu na odmienności kulturowe. Malwina Tubielewicz-Michalczuk poświęciła swój tekst symbolom w przestrzeni miejskiej Częstochowy. Wybrane i omówione przez nią obiekty religijne i artystyczne stanowią upamiętnienie ważnych dla historii miasta postaci związanych ze sztuką, literaturą oraz działalnością społecznikowską. Autorka dowodzi, że we współczesnych czasach można w umiejętny sposób połączyć w przestrzeni publicznej tradycję z nowoczesnością z zachowaniem wartości miejskich i ciągłości historycznej. W kolejnym tekście Etleva Bushati omawia znaczenie i symbolikę architektury przemysłowej Albanii w latach 1912–1990, w której wydziela cztery fazy. Na rozwój i urbanistykę kraju miały wpływ w szczególności kompleksy industrialne doby socjalizmu. Symbolika tego budownictwa jest złożona i odzwierciedla zarówno osiągnięcia, jak i wyzwania związane z przemysłową przeszłością kraju oraz dziedzictwem ideologii komunistycznej. W ostatnim artykule tego tomu Justyna Kleszcz omawia na wybranych przykładach wartość estetyczną budynków przeznaczonych do miejskich celów agrarnych, które wkomponowane w tkanekę urbanistyczną, starają się łączyć cechy rolnictwa intensywnego i działalności przemysłowej z mieszkalnictwem i rekreacją. Wśród omówionych przykładów znajdują się również zespoły zabudowy biurowej, logistycznej i wystawienniczej. Całość zamyka sprawozdanie Agnieszki Januszek-Sieradzkiej z międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Zjawiska kary i nagrody w życiu społeczeństw Czech i Polski w średniowieczu i w czasach nowożytnych”, która odbyła się w Lesznie w dniach 25–27 września bieżącego roku.

Redakcja życzy przyjemnej lektury.

